

NICOLAE IORGA

**CONTINUITATEA
SPIRITULUI
ROMÂNESC
ÎN
BASARABIA**

Nicolae Iorga

**CONTINUITATEA
SPIRITULUI
ROMÂNESC
ÎN BASARABIA**

EDITURA VICOVIA

2017

Pagini despre Basarabia de astăzi

Basarabeni în războiul Rusiei	5
Vești din Basarabia	14
Cu prilejul dizolvării	
Dumei rusești	23
Către frații din Basarabia	27
Pavilionul Basarabiei	36
Pentru Basarabia	38
O veste bună din Basarabia	40
Dureri și speranțe din Basarabia	43
Ziare basarabene	52
O carte despre Basarabia și împrejurările nouă din Rusia	55
Basarabia de azi, așa cum o înfățișează un guvernator al ei	63
Sufletul românesc în Basarabia după anexare	75
Un mare binefăcător al culturii românești: Vasile Stroescu	92
Vizita ofițerilor români în Rusia	96

Un centenar	98
Comemorarea pierderii Basarabiei	100
Jalea pentru Basarabia pierdută	111
Însemnătatea ținuturilor de peste Prut	114
Accidentul vlădicăi Ciceagov	145

Continuitatea spiritului românesc în Basarabia

Prefață	151
Trei zile în Basarabia	185

Adevărul asupra trecutului și prezentului Basarabiei

Istoria Basarabiei până la Ștefan cel Mare, Domnul Moldovei (Secolul XIV până la anul 1457)	223
Basarabia sub Ștefan cel Mare Urmașii săi până la sfârșitul veacului al XVI-lea	237

Secolele al XVII-lea și al XVIII-lea	260
Anexiunea din 1812, regimul rusesc de un secol și eliberarea	278
Considerații finale	308

Românii de peste Nistru

I.	317
II. Podolia fără stăpîn	324
III. Ștefan–cel–Mare și țerile de peste Nistru	331
IV. Gospodăria moldovenească în Podolia	339
V. Nistrul în veacul al XVIII-lea	347
VI. Colonisările	356

ANEXE

O dovadă documentară Românii de peste Nistru și d. Th. Burada	365
	369

Pagini despre Basarabia de astăzi

(publicistică, 1904–1912)

Basarabeni în războiul Rusiei

De mai bine de jumătate de an, un strașnic măcel se făptuiește în locuri foarte îndepărtate și despre care cei mai mulți dintre europeni n-aveau până acum nici idei lămurite, pe apele calde ale mărilor Asiei răsăritene, în văile Coreei muntoase, în munții Manciuriei fierbinți sau înecată în ploi mocirloase, pe câmpiile de orez, umede acum de sânge, pe stâncile blăstămate, unde putrezesc neîngropați miile de morți, la Port Arthur ucigătorul. Corăbii uriașe se înghit de valuri, cu toate viețile tinere ce cuprindeau în ele, trupuri omenești îmbucățite sar în văzduh împinse de flăcări neobișnuite, pământul se rupe zvâcnind supt pașii regimentelor ce-și intrerup asaltul prefăcându-se într-un praf sângeros, tunuri aruncă neprecurmat moartea din mii de guri grozave, zi și noapte; oameni se găuresc cu gloanțele, se taie cu săbiile, își rup oasele

în nebune încleștări de moarte; dăunăzi, pe când stăteam eu și tu, cetitorule, în liniște la lucrul nostru sau poate la petrecerile noastre, s-a întetit în acel iad mai strașnic decât orice închipuiri ale noastre despre un iad răzbunător jos, supt coaja pământului sau supt toate trupurile luminoase ale stelelor, în locul de peire ce se zice Liao—Iang și care va fi vestit pentru aceasta în veci de veci, s-a întetit o încăierare înspăimântătoare între peste jumătate de milion de oameni, cari nu se urâseră niciodată, o așa de spăimântătoare încăierare încât 60.000, șazeci de mii de suflete s-au desfăcut, s-au rupt în chinuri din trupurile lor spârcuite, ciuntite, arse, — adecă atâția oameni câți flăcări se găsesc de toți supt steaguri în țara noastră, câți ar face a patra parte din populația Bucureștilor.

Și acestea toate se petrec, nu doar pentru că un neam fără de milă s-ar abate năprasnic asupra țărilor luminate ale lu-

Respect pentru oameni și cărți

mii, care ar fi datoare să-și apere, cu orice jertfe, neatârănarea, munca, înflorirea, pentru vremea de astăzi și pentru toate vremile. Nu, barbari de aceia nu mai sunt, sau, dacă se află undeva, ei lucrează din greu pentru negustorii leneși, putrezi de vicii și turbați după petreceri, ai Europei noastre și ai Americii, stăpâni ai timpurilor de astăzi. Omorurile uriașe se fac pe acele ape, pe acele câmpii, pe acei munți nenorociți numai pentru că o mare putere creștină a continentului nostru, un mare Stat răspânditor de civilizație vrea să ție în lanțurile sale câteva milioane de chinezi din Manciuria, câteva milioane de coreeni din Coreea, oameni galbeni, fricoși și înapoiăți pe cari nu vreau să-i lase în mâna străinului om alb, ci să-i alipească mai bine de dâșșii, iaponezii, alți oameni galbeni, cari și-au însușit prin pricepere și muncă toate descoperirile și puterile noastre

...și cerșorii pe care o socotiri

și nu înțeleg să fie despoiați și umiliți de nimeni.

De aceea această nimicire de vieți care va urma și alte luni și poate și alți ani, fiindcă Rusia e mare, puternică și mândră și fiindcă până acum ea a fost pretutindeni și rușinos învinsă. Sute de mii de oameni, de flăcăi, cu neveste, copii și mame, vor trebui să piară pentru aceasta, ca și cum ar fi vinovați de cea mai mare nelegiuire.

Și iată că acum, între atâtea vești zguduitoare care năpădesc în fiecare zi, ca bombele și gloanțele *acolo*, cade și aceea că un ucaz împărătesc a chemat supt steag pentru a-i trimete pe câmpul de luptă oștenii din guberniile Basarabiei, Chersonului și părților vecine.

Gubernia Basarabiei? Noi cunoaștem această „gubernie”, și ca o perdea neagră ni cade înaintea ochilor la această veste, între atâtea, despre război.

Respectăm drepturile rezervate

În această gubernie, care se întinde de la Prut până la Nistru, ape cântate în doinele noastre, de la Hotinul în cetatea căruia pietrele nu sunt legate cu alta decât cu cel mai bun sânge al nostru care, uscându-se de veacuri, s-a făcut tare ca bronzul, până în Dunărea-mamă, în această lată, roditoare, luminoasă gubernie, sunt târguri de evrei și de ruși, și de bulgari, și de lipoveni, și de greci, și de nemți și de atâtea neamuri străine. Dar toate aceste târguri nu sunt nimic, ca frumuseță, ca preț, ca muncă și vechime străduitoare și chinuită, pe lângă sutele de sate albe, cu care sunt înflorite toate șesurile, toate miriștile de aur, toate pajiștile verzi, toate popușoiurile arse de secetă, toate livezile pline de roadă. Cei ce locuiesc în aceste sate sunt niște oameni nalți, chipeși, blânzi la față și dulci la grai, niște oameni miloși, compătimitori pentru orice durere, simțitori pentru orice suferință, supuși cârmuirii pe care o socot tri-

measă de la Dumnezeu care încearcă pe aleșii săi. Rușii înțeleg ce bunătațe zace în sufletele lor și-i numesc *oi*, asămănându-i cu făptura aceea fără grai, așa de nevinovată încât s-a făcut vrednică de a fi nume și icoană pentru Mântuitorul nostru. Au veșminte albe învoalte și poartă căciuli de viteji pe lungile lor plete, întocmai ca țeranii României și ai atâtor țeri de robie. Și graiul lor e graiul acelor țerani liberi sau robi, graiul în care sunt scrise aceste rânduri, graiul în care ți-a vorbit întâi mama, cetitorule, graiul în care ți-ai mărturisit dragostea, graiul în care te-ai îndreptat către mintea fragedă a copiilor tăi.

Acei oameni sunt români și, cu toate că de aproape o sută de ani ei sunt smulși de lângă noi, cu toate că granițele care ne despart sunt zidite din oțel nemilos și nu se pot deschide pentru gândurile unora și ale altora, cu toate că ei nu mai pot ști nimic deplin și adevărat despre cât am

Respect pentru oameni și cărți

lucrat și am suferit și am luptat și am izbândit de atunci, ei nu se leapădă, cum nu s-ar lepăda de Dumnezeuul legii creștine, — de limba noastră și de neamul nostru, cele sfinte. Când îi întrebi ce sunt, ei se mărturisesc moldoveni și, întinzând mâna lor zgâriată de fierul muncii și arătând toată zarea, și la apus și la răsărit, ei zic: „Vezi, toată asta e țară moldovenească!”

Și acuma o poruncă față de care nu poate fi nici o mântuire, îi cheamă la război, la războiul din Manciuria; înțelegeți, neamuri luminate și miloase ale lumii: din *Manciuria*. Și vor porni flăcăii albi la față de jale, se vor smulge de la căsuțele lor, de la părinții și nevestele și copiii lor, se vor smulge de la dulcea lor „țară moldovenească”; ei vor merge grămădiți ca vitele în vagoanele fierbinți, vor merge zile și săptămâni, cât trebuie ca să străbați jumătate din Europa și Asia toată, în lat, și vor ajunge la Carbin, la Port Arthur sau unde va fi atunci nemernica

jertfă de oameni. Se vor lupta credincios, drept, frumos, cum din neam în neam a fost deprinderea poporului lor și vor pieri rânduri întregi, întregi regimente, sute și mii, arse, împușcate, tăiate cu săbiile, sfărâmate în bucăți. Și acasă nu vor mai vedea niciodată pe Ion sau pe Vasile plecat cu pușca pe umăr pentru a purta războaiele muscalului și a pieri de moarte grozavă, ca să nu aibă iaponezii Manciu-ria. Iar, dacă Basarabia va rămânea săracă de flăcăi, ce pagubă e despre aceasta! Rusia e mare și puternică, și se vor aduce în această gubernie locuitori din altă gubernie pe care o va fi cruțat războiul.

Dar cine ni va da nouă, acestui mic, sărac și de o mie de ori nenorocit neam românesc pe ai noștri pierduți pentru *astfel* de scopuri?

Fiindcă suntem puțini și slabi, noi vom pleca doar fruntea și vom plânge, cum am făcut de atâtea ori și până acuma. Ba încă, pentru a întrece caraghioasa groză-

Respect pentru oameni și cărți

vie a împrejurărilor, noi nu vom ști anume unde se luptă cu moartea și cad ai noștri și, când vom afla, peste câteva săptămâni, că într-o încăierare uriașă au căzut mai mulți ruși decât iaponezi și că biruința a rămas astfel acestora din urmă, noi ne vom gândi cu oarecare mulțămire în cuget că dreptatea are și ea zilele ei. Și cuvintele cu care vom mărturisi acest gând vor fi singura noastră pomenire pentru frații noștri dreپți și buni, pentru frații noștri nevinovați și blânzi, morți pentru cinstea aceluia steag străin!

În războiul fără folos, în războiul fără dreptate, în războiul altora pentru care sunteți chemați să luptați și să suferiți, Dumnezeu, care nu vă va da biruință, să vă cruțe, frați români din Basarabia înge-nunchiată!

1904 (*Sămănătorul*, anul al III-lea, nr. 37.)